

06 01 2016

Dj nr. 5

34

AVIZ

la proiectul de lege cu privire la statutul etnocultural
al raionului Taraclia

(nr.463 din 12.11.2015)

Direcția generală juridică a examinat proiectul de lege sus-menționat, conform prevederilor art.54 din Regulamentul Parlamentului și ale Legii nr.780-XV din 27 decembrie 2001 privind actele legislative și comunică următoarele.

I. Observații generale.

1. Proiectul este înaintat cu titlu de inițiativă legislativă de către un grup de deputați în Parlament în conformitate cu art.73 din Constituția Republicii Moldova și art.47 din Regulamentul Parlamentului.

Prin proiectul de lege se propune acordarea unui statut special - „statut etnocultural” raionului Taraclia. În opinia autorilor proiectul de lege „determină bazele juridice ale statutului etnocultural al raionului Taraclia al Republicii Moldova, creează condiții legale pentru interacțiunea dintre stat și societate în scopul protecției intereselor naționale ale cetățenilor Republicii Moldova în procesul de alegere a căilor și formelor sale de dezvoltare etnoculturală”.

2. Ținem să menționăm că, pe parcursul anilor 2013-2015 în cadrul Direcției generale juridice au fost examinate mai multe proiecte de acte legislative care la fel ca și proiectul în cauză aveau drept scop acordarea de statut special raionului Taraclia. Astfel, anterior, opinia Direcției, pe marginea acestui subiect, a fost expusă în nota informativă la adresarea înregistrată în Parlament cu nr.1985 din 04.09.2013 - nr.Dj-10/448 din 01.10.2013, prezentată Comisiei administrație publică și dezvoltare regională; avizul la proiectul nr.181 din 15.05.2014 - Dj-8/227 din 20.05.2014 și avizul la proiectul nr.1 din 30.01.2015 – Dj-8/29 din 17.02.2015.

3. Reiterînd cele expuse în actele Direcției enumerate mai sus comunicăm următoarele raționamente.

Comentariile la Recomandarea 1201 privind Protocolul adițional la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului stabilește că, „*garantarea drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale este un factor de pace, dreptate și democrație*”.

Republica Moldova a făcut eforturi considerabile pentru a stabili un cadru legislativ și instituțional relativ complex și satisfăcător privind protecția drepturilor minorităților naționale. În urma ratificării Convenției cadru pentru protecția minorităților naționale (Hotărîrea Parlamentului nr.1001-XIII din 22.10.1996), Republica Moldova a întreprins un șir de măsuri pentru dezvoltarea sistemului de protecție a drepturilor minorităților naționale și a aplicării legislației.

Astfel, cadrul juridic care se referă la drepturile minorităților naționale din Republica Moldova cuprinde mai mult de 30 de documente, dintre care 10 sînt de importanță internațională. Art.4 al Constituției Republicii Moldova, garantînd principalele drepturi ale minorităților naționale stipulate în documentele internaționale, stabilește prioritatea reglementărilor internaționale în raport cu cele prevăzute de actele normative naționale.

Principalul act internațional, ratificat în acest domeniu de Parlamentul Republicii Moldova, este Convenția cadru – instrument juridic multilateral, consacrat protecției minorităților naționale și care stabilește principiile de respectare a drepturilor acestora.

Un alt pas spre recunoașterea și garantarea drepturilor reprezentanților minorităților naționale, care sînt cetățeni cu drepturi depline ai Republicii Moldova, indiferent de numărul și starea socială a lor, a fost adoptarea Legii nr.382-XV din 19 iulie 2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținînd minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor. Legea consfințește un șir important de drepturi ale persoanelor care aparțin unei minorități naționale. Remarcăm că, prevederile art.4 alin.(1) din Legea nr.382/2001 garantează persoanelor ce aparțin minorităților naționale drepturi egale în fața legii și la protecție egală în fața legii. Astfel, Legiuitorul garantează tratament egal față de toate minoritățile naționale ce locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova în toate domeniile și aspectele fără a admite favorizarea uneia și/sau discriminarea alteia.

Conform Convenției cadru statele semnatare se obligă să: asigure condiții care să permită folosirea limbii minoritare; să ia măsuri în domeniul educației, de a încuraja cunoașterea culturii, istoriei, limbii și religiei minorităților naționale; să promoveze șansele egale de acces la educația de toate nivelurile pentru persoanele aparținînd minorităților naționale; să recunoască dreptul persoanelor aparținînd unei minorități naționale de a înființa și administra propriile instituții private de educație și formare, etc.

Remarcăm că, actualmente pe teritoriul raionului funcționează Universitatea de Stat din Taraclia „Grigorii Țîmbilac”; activează teatrul bulgăresc „Смешен петък”; se efectuează transmisiunile în limba bulgară la radio și televiziune; în licee și colegii se predă limba maternă (bulgară). Mai mult ca atât, emisiuni în limba bulgară au loc și la posturile instituției publice naționale a audiovizualului Compania „Teleradio Moldova”.

Prin urmare, din cele expuse mai sus conchidem că, obiectivele propuse de către conducerea Republicii Moldova prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.79 din 30.03.1992 cu privire la unele măsuri pentru dezvoltarea culturii naționale bulgare și în Hotărîrea Guvernului nr.428 din 23.06.1992 cu privire la dezvoltarea culturii naționale a populației bulgare din Republica Moldova nu numai că au fost atinse, dar și se dezvoltă în continuare. Prin șirul de măsuri întreprinse în vederea susținerii și respectării drepturilor minorităților naționale, Republica Moldova își îndeplinește obligațiile pe care le-a asumat atât față de comunitatea internațională, cât și față de reprezentanții tuturor etniilor care locuiesc pe teritoriul său.

Astfel, *prin înlăturarea formelor de discriminare, de privilegieri și de ierarhizare valorică, cetățenii sînt egali între ei*, egalitatea fiind și una dintre condițiile libertății, dreptății și păcii în lume.

4. În perioada 12-25 mai 2014 a avut loc Recensămîntul populației și al locuințelor din Republica Moldova. Însă, în temeiul art.9 alin.(2) din Legea nr.90 din 26.04.2012 cu privire la recensămîntul populației și a locuințelor din Republica Moldova în anul 2014 unde este stabilit că „*generalizarea datelor recensămîntului se efectuează în modul și în termenele stabilite de Biroul Național de Statistică. Termenul-limită de publicare a rezultatelor finale nu va depăși 27 de luni de la momentul de referință al recensămîntului*” (termenul dat v-a expira în august 2016). Astfel, reieșind din raționamentele menționate, pînă în prezent, drept date statistice de reper servesc datele obținute la Recensămîntul populației din 2004.

În aceste condiții, conform rezultatelor Recensămîntului din 2004 în Republica Moldova locuiesc: 69,6% moldoveni; 11,2% ucraineni; 9,4% ruși; 3,9% găgăuzi; 2,0% bulgari; 1,9% români și 1,5% alte naționalități.

În raionul Taraclia, din numărul total de locuitori (43154): moldovenii constituie – 5980; ucraineni – 2646; ruși – 2139; găgăuzi – 3587; bulgari – 28293; alte naționalități – 509. Din tabelul în care sînt prezentate datele *privind populația după naționalități și localități, în profil teritorial*, observăm că, din 26 de unități administrativ-teritoriale ce fac parte din raionul Taraclia (conform anexei nr.3 la Legea nr.764-XV din 27.12.2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova), doar în 8 unități majoritatea populației: constituie persoanele de etnie bulgară, în celelalte numărul majoritar al populației fiind format din moldoveni, ucraineni, ruși și găgăuzi.

40

5. În contextul celor expuse mai sus, călăuzindu-ne de prevederile art.4 din Convenția cadru, care statuează că statele semnatare garantează fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul la egalitate în fața legii și la egala protecție a legii, iar orice discriminare din motivul apartenenței la o minoritate națională este interzisă, fapt reconfirmat de prevederile art.4 din Legea nr.382/2001, ținând cont de datele prezentate în urma Recensământului populației 2004, considerăm că, în condițiile date, **acordarea, raionului Taraclia unui statut special, poate fi tratat de către alte minorități naționale ce locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova, drept favorizare a unei minorități naționale față de altele, aducând atingere principiului egalității în drepturi a persoanelor.**

II. Fundamentarea generală a proiectului

1. Proiectul de lege supus avizării conține norme ce dau definiția de „*statut al raionului etnocultural*”, stabilesc principiile statutului raionului, obiectivele atribuirii statutului, etc. În proiect se regăsesc norme privind menținerea, dezvoltarea și utilizarea limbii bulgare, păstrarea și dezvoltarea culturii naționale bulgare, dezvoltarea bazei economico-financiare, cooperarea dintre raionul Taraclia și autoritățile centrale și locale ale Republicii Moldova, reglementarea relațiilor internaționale ale raionului etnocultural Taraclia.

Totodată, pe lângă normele specificate mai sus, în cuprinsul proiectului pot fi observate prevederi ale căror conținut contravine grav normelor Constituționale și legislației în vigoare. Una dintre normele la care facem referință este cea de la **art.3 lit. c)** din proiect unde este stabilit unul dintre obiectivele atribuite statutului etnocultural raionului Taraclia - „*realizarea eficientă a funcționării autorității publice în raion, reprezentarea garantată în organele legislative și executive ale țării*”. Prin norma dată autorii, neglijează prevederile constituționale și legislative prin care este statuat că, Republica Moldova este un stat unitar, integru și indivizibil, republică parlamentară cu caracteristicile unei democrații reprezentative, de aceea orice eforturi de a stabili reprezentanți pentru fiecare regiune, raion, poate fi solicitată numai după schimbarea normelor constituționale și ale sistemului electoral.

Prin normele din proiect se acordă drept de autodeterminare minorității bulgare, astfel creînd un precedent în urma căruia, oricare altă etnie ce locuiește compact pe teritoriul Republicii Moldova ar putea să dorească să-și confirme statutul etnocultural și prin urmare, să revendice dreptul la autodeterminare: rușii în Bălți, romii în Soroca, ucrainenii în Briceni.

Reișînd din conjunctura din țară la momentul actual considerăm că, păstrarea și/sau promovarea normelor de acest gen în conținutul proiectului pot genera situații de conflict cu urmări severe pentru integritatea statului Republica Moldova.

2. Ținând cont de obiectul de reglementare și scopul pe care îl urmăresc autorii prin adoptarea proiectului dat, atragem atenția la argumentarea prea generală, superficială al acestuia. Raționamentele expuse în cele cinci propoziții care, în opinia autorilor, constituie notă informativă, nu sînt suficiente în cazul unui proiect de lege cu un impact social, juridic și cultural de o așa amploare.

Totodată, remarcăm că, nota informativă ce însoțește proiectul este întocmită cu încălcarea exigențelor stabilite la art.20 din Legea nr.780/2001. În conținutul acesteia nu sînt reflectate condițiile ce au impus elaborarea proiectului dat, nu se menționează care va fi impactul social, economic al proiectului.

Este cert că proiectul va atrage după sine creșterea cheltuielilor de la bugetul de stat, prin urmare, se impune necesitatea prezentării unei fundamentări economico-financiare pe marginea proiectului, fapt ce nu a avut loc.

3. Din conținutul normelor expuse în prezentul proiect de lege, se desprinde aspirația de a crea, pe teritoriul Republicii Moldova, încă o unitate administrativ teritorială autonomă, de genul UTA Găgăuzia, voalată sub „*statut al raionului etnocultural*”.

Remarcăm modul ultimativ al solicitării de adoptare a proiectului dat, expus în alineatul nouă din adresarea Consiliului raional Taraclia către Președintele Parlamentului Republicii Moldova nr.03-17/699 din 31 iulie 2015, unde se menționează că: „Советники Районного Совета Тараклия... **настоятельно просят** от депутатов Парламента **не формального изменения** названия Тараклийского района путем обычной поправки в Закон «Об административно-территориальном устройстве Республики Молдова» на «Тараклийский национально культурный район»... **принятие Закона «Об особом статусе Тараклийского национально-культурного района Республики Молдова»... обеспечит стабильность, спокойствие и традиционное межнациональное согласие всего юга Молдовы**”.

III. Observații de ordin tehnico - juridic.

1. Conform art.26 din Legea nr.780/2001 „*preambulul expune finalitățile urmărite de Parlament prin adoptarea actului legislativ, rațiunea adoptării, motivația social-politică, economică sau de altă natură a actului*”.

În aceste condiții atragem atenția asupra unor cuvinte/sintagme utilizate de către autori în conținutul preambulului, aceste ar fi: „*menținerea păcii și armoniei interetnice*”, „*sprijinind aspirația comunității bulgare spre autoguvernare etnoculturală*”, „*de alegere a căilor și formelor sale de dezvoltare etnoculturală*”.

Raportînd prevederile preambulului citate mai sus la obiectivul stabilit prin norma art.3 lit. c) din proiect - „*reprezentarea **garantată** în organele legislative și*

executive ale statului”, putem conchide că motivul promovării prezentului proiect de lege este altul de cât cel cu caracter social-cultural. Mai mult ca atât, ținând cont de sistemul național pentru prevenirea discriminărilor de orice fel, în ansamblu, considerăm că, stabilirea unor drepturi pentru etnicii bulgari, sub pretextul conservării unui specific național etnocultural este un exces nejustificat ce poate pune în pericol întregul echilibru al drepturilor minorității și majorității populației.

2. În urma unei analize generale a proiectului dat au fost constatate abateri semnificative în ceea ce privește sistematizarea și structurarea normelor actului legislativ.

2.1. Conform art.33 din Legea nr.780/2001 „*în cadrul acțiunii de sistematizare a conținutului actului legislativ, elementele textului se grupează în funcție de proporțiile actului, după cum urmează:*

- a) *articolele se pot grupa în secțiuni numerotate cu cifre arabe;*
- b) *secțiunile se pot grupa în capitole numerotate cu cifre romane;*
- c) *capitolele se pot grupa în titluri numerotate cu cifre romane;*
- d) *în cazul unor coduri sau acte legislative de complexitate și cu un volum mare, titlurile se pot grupa în părți sau în cărți, a căror numerotare se face cu numerale ordinare scrise cu litere”.*

2.2. La art.32 din Legea menționată mai sus este stabilit că „*articolul poate fi compus din alineate numerotate cu cifre arabe, luate între paranteze. Alineatul poate avea diviziuni, însemnate, de regulă, cu litere latine mici și o paranteză.*”

În vederea respectării normelor sus citate recomandăm revizuirea integrală a structurii proiectului dat și ajustarea acestuia la exigențele stabilite de legislație.

3. În tot conținutul proiectului autorii operează cu așa termeni precum – „*autoguvernare etnoculturală*”, „*autodeterminare etnoculturală*”, „*autoorganizare*”, „*autoidentificare*”.

Reieșind din prevederile dicționarului explicativ al limbii române atragem atenția la deferența majoră dintre sensul cuvântului „*autoidentificarea*” și a cuvântului „*autoguvernare*”. Nu este clar dacă întâmplător sau nu autorii au admis acest joc de cuvinte în conținutul proiectului dat.

Totodată, invocăm prevederile art.19 lit. e) din Legea nr.780/2001 unde este stabilit că „*terminologia utilizată în actul elaborat este constantă și uniformă ca și în celelalte acte legislative și în reglementările legislației comunitare; se va utiliza unul și același termen dacă este corect, iar folosirea lui repetată exclude confuzia*”.

4. Remarcăm că, în textul proiectului de lege se operează cu mai mulți termeni noi care nu sînt reglementați/definiți de legislația în vigoare și nici nu au fost definiți

în conținutul acestuia, fapt ce poate atrage ulterior interpretarea eronată/ abuzivă a acestor termeni.

În aceste condiții evidențiem așa termeni precum: „*autodeterminare etnoculturală*” (art.1); „*interesele etnoculturale*”, „*valorile etnoculturale*” (art.5) ; „*autodeterminare național-teritorială*” (art.6); „*necesități etnoculturale*”, „*drepturi etnoculturale*” (art.14).

Menționăm că, însăși cuvântul „*etnocultural*”, utilizat frecvent de autori împreună cu alți termeni, nu este definit prin proiectul dat.

Astfel, întru evitarea unor eventuale neconcordanțe, precum și întru evitarea unor eventuale interpretări abuzive, recomandăm completarea proiectului cu un articol în cuprinsul căruia să fie definiți termenii vizați.

5. Conform art.10 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova „*statul recunoaște și garantează dreptul tuturor cetățenilor la păstrarea, dezvoltarea și la exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase*”. Din norma citată conchidem că, statul recunoaște dreptul etniilor la „*autoidentificare*”. Întâmplător sau nu, dar în conținutul art.1 din proiect autorii operează cu termenul „*autodeterminare*” care are cu totul și cu totul altă semnificație de cât cuvântul „*autoidentificare*”.

Tot aici, la art.1 din proiect, este prevăzut că „*statutul raionului etnocultural Taraclia din Republica Moldova este o formă de autodeterminare etnoculturală a cetățenilor Republicii Moldova, care locuiesc în mod compact pe teritoriul raionului Taraclia*”. Remarcăm și sintagma „*autoorganizare benevolă, în scopul soluționării de sine stătătoare a problemelor de menținere a identității*” din norma menționată mai sus.

Considerăm că, utilizarea termenilor în forma dată nu este accidentală iar scopul adevărat al proiectului de lege este altul decât reglementarea problemelor de educație, limbă sau cultură.

În contextul celor expuse mai sus opinăm că, folosirea termenilor respectivi contravine legislației în vigoare și încalcă grav caracterul suveran, independent, unitar și indivizibil al statului.

6. Cu referire la prevederile art.2 lit. b) din proiect, unde sînt statuate așa zisele principii ale statutului raionului etnocultural Taraclia – „*autoorganizare și autoguvernare*” reiterăm obiecțiile expuse în punctul anterior (pct.5/III). În vederea evitării unei interpretări abuzive propunem excluderea acestora din conținutul proiectului.

Prevederile de la lit. b) și lit. d) ale art.2 din proiect nu pot fi calificate ca principii. În acest context recomandăm consultarea normei de la art.3 din Legea nr.436-XVI din 28 decembrie 2006 privind administrația publică locală din Republica Moldova unde sînt stabilite principiile de bază ale administrării publice locale.

49

Articolul necesită a fi revizuit integral și expus într-o redacție nouă, iar principiile din conținutul acestuia să fie expuse reieșind din principiile administrării publice locale deja stabilite de legislația în vigoare.

7. Conținutul **art.3** din proiect, în mod vădit depășește limitele scopului invocat inițial de autorii proiectului și demonstrează încă odată că menirea acestui proiect de act legislativ este alta decât reglementarea relațiilor etnoculturale.

Atragem atenția la consecințele/urmările ce pot surveni în Republica Moldova în cazul apariției necesității de aplicare a normei de la **art.3 lit. c)** din proiect care determină ca obiectiv al statutului etnocultural al raionului Taraclia - „reprezentarea garantată în organele legislative și executive ale țării”.

În aceste condiții apare întrebarea: care este legătura dintre statutul etnocultural solicitat și „reprezentarea garantată” în organele puterii de stat?!

Considerăm că, aplicarea prevederilor de **art.3** riscă să aibă consecințe severe pentru întreg cadru normativ și instituțional din Republica Moldova ce ține de protecția drepturilor omului și propunem excluderea articolului dat din conținutul proiectului.

8. După conținut și structură **art.4** reprezintă mai curînd o enumerare de acte normative și nici de cum o normă juridică.

Din toate actele enumerate în mod special remarcăm precizarea efectuată de către autori unde se menționează că statutul raionului etnocultural Taraclia se realizează în corespundere cu „*art.110, 111 și 113 din Constituția Republicii Moldova*”. Reiese că, în opinia autorilor proiectului, doar aceste trei articole din Legea Supremă, unul dintre care în totalitate se referă UTA Găgăuzia, constituie bază juridică constituțională pentru „raionul etnocultural Taraclia”. Aspirția de a egala statutul „raionului etnocultural Taraclia” cu cel al UTA Găgăuzia, încă odată demonstrează scopul real urmărit de beneficiarii unui astfel de act legislativ.

În vederea evitării unor eventuale neclarități sugerăm excluderea sintagmei „*art.110, 111 și 113 din Constituția Republicii Moldova*” din conținutul articolului dat și înserarea în conținutul acestuia trimiterii la Legea Supremă, fără specificarea unor anumitor articole.

9. La **art.5** remarcăm structura conținutului articolului ce contravine exigențelor normelor tehnicii legislative și prevederilor art.32 alin.(5) din Legea nr.780/2001.

Sintagma „*să primească sprijin necesar*” de la **lit. a)** poartă un caracter prea general, fapt ce ulterior poate atrage interpretări abuzive. Tot aici remarcăm sintagma „*autorităților p și autorităților locale*” care este expusă cu încălcarea normelor gramaticale.

45

Nu este clar ce se are în vedere prin norma de la **lit. b) al art.5**. Remarcăm că, actualmente, conform legislației în vigoare, autoritățile raionului beneficiază de dreptul de a se adresa autorităților centrale. Acest fapt ne demonstrează numeroasele scrisori/solicitări parvenite din partea Consiliului raional Taraclia (*nr.1985 din 04.09.2013; nr.03-17/699 din 31 iulie 2015*).

Conform art.3 din Legea nr.3465-XI din 1 septembrie 1989 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul țării, în Republica Moldova, pe lângă limba de stat, în calitate de limbă de comunicare între națiuni se utilizează limba rusă. **Statul garantează folosirea limbilor** ucraineană, rusă, **bulgară**, ivrit, idiș, țigănească, a limbilor altor grupuri etnice, care locuiesc pe teritoriul republicii, **doar pentru satisfacerea necesităților lor național-culturale** (art.2 din Legea menționată). În contextul celor expuse, întru evitarea unor eventuale neînțelegeri, propunem revizuirea, sintagmei „să primească și să disemineze informații în limba bulgară” din conținutul **art.5 lit. c)**. În caz contrar nu este exclus că ulterior autoritățile „raionului etnocultural Taraclia” ar putea să solicite ca informațiile adresate/parvenite acestora să fie întocmite în limba bulgară.

Nu este clar ce prezumă autorii sub termenul „*valori etnoculturale*” pentru care revendică dreptul de acces liber (**art.5 lit. d)**. Totodată, constatăm că nici în textul proiectului termenul dat nu a fost definit. Prin urmare, întru evitarea unor interpretări abuzive recomandăm definirea acestui termen în conținutul proiectului.

Norma de la **art.5 lit. e)** poartă un caracter declarativ și nu va produce careva efecte juridice.

Ultimele două alineate nu se înglobează în cuprinsul titlului **art.5**.

Ținând cont de multiplele obiecții expuse mai sus constatăm necesitatea revizuirii esențiale a conținutului **art.5** din proiect și expunerea acestuia într-o redacție nouă.

10. La art.6 alineatul întâi nu este clară sintagma „*specificul stabilirii geografice a cetățenilor Republicii Moldova*”.

Alineatul doi, trei și patru din art.6 nu pot fi calificate ca principii, de aceea urmează a fi excluse din conținutul articolului dat și expuse/incluse într-un alt articol din proiect.

Textul **alineatului patru și șapte al art.6** nu poate fi calificat ca un „principiu de organizare”.

Nu este clar ce doresc să manifeste autorii prin norma expusă la **alineatul cinci al art.6** din proiect.

Norma de la **alineatul nouă al art.6** urmează a fi exclusă din proiect.

În contextul prevederilor de la **alineatul nouă și zece ale art.6** din proiect apare întrebarea: **care este legătura dintre cele două norme și statutul etnocultural al raionului Taraclia?**

Cuvintele „naționalitate nebulgară” necesită a fi expuse într-o altă redacții respectînd normele gramaticale și ale legislației în vigoare.

Astfel, în temeiul celor expuse mai sus remarcăm conținutul controversat al normelor de la **art.6** din proiect și obiectăm necesitatea revizuirii detaliate al prevederilor acestuia.

11. Cu referire la **art.7** din proiect invocăm prevederile de la art.96 din Legea Supremă a Republicii Moldova unde este stabilit că „*Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice*”. Tot aici menționăm că, Republica Moldova are un sistem avansat de prevenire a discriminărilor de orice fel, inclusiv sub aspect etnic și național, bazat pe Legea nr.382-XV din 19.07.2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținînd minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor, în topul căruia se află Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, creat prin Legea nr.298 din 21 decembrie 2012 cu privire la activitatea Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Regulamentul și practicile Consiliului menționat sînt deja instituționalizate, iar activitatea acestuia nu necesită a fi dublată la nivelul fiecărei unități administrativ-teritoriale.

Prin urmare, propunem excluderea **art.7** din proiect.

12. După cum am menționat mai sus la pct.9/III din prezentul aviz, conform art.4 din Legea nr.3465/1989 statul Republica Moldova „*garantează folosirea limbilor ucraineană, rusă, bulgară, ivrit, idiș, țigănească, a limbilor altor grupuri etnice care locuiesc pe teritoriul republicii, pentru satisfacerea necesităților lor național-culturale*”.

Prin norma de la **art.8** din proiect autorii solicită „*protecția juridică, socială și economică a limbii bulgare*”, ceea ce constituie de fapt un regim facilitat în exces. Conform legislației în vigoare, protecției și regimului juridic existent garantat limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova, orice persoană care se identifică ca etnic bulgar poate vorbi nestingherit limba bulgară și chiar o poate utiliza fără vre-o restricție din partea statului. Însă, nu poate cere de la Statul Republica Moldova ca acesta să-i asigure „*protecția juridică, socială și economică a limbii bulgare*”. *Un asemenea grad de protecție Statul asigură doar pentru limba oficială.*

În aceste condiții recomandăm excluderea **art.8** din conținutul proiectului.

13. Referindu-ne la prevederile **art.9** din proiect reiterăm observațiile și constatările expuse la pct.12/III din prezentul aviz.

Totodată, menționăm că competențele atribuite autorității executive ale Republicii Moldova depășesc de fapt competențele determinate prin legea de bază, Legea cu privire la Guvern nr.64-XII din 31 mai 1990, la acest capitol (*art.11*

alin.(8)). Semnalăm o diferență semnificativă dintre sintagma „asigură păstrarea, dezvoltarea...” și „recunoaște și protejează dreptul al păstrare...”.

Cu referire la norma de la **lit. b) al art.9** din proiect, în vederea evitării unor eventuale neconcordanțe, recomandăm consultarea prevederilor legislație naționale care reglementează domeniul audiovizualului în Republica Moldova.

14. Prevederile **art.11** din proiect contravin normelor art.21 din Codul educației al Republicii Moldova nr.152 din 17 iulie 2014, care stabilește exigențele specifice pentru înființarea/fondarea fiecărei instituții de învățământ.

Remarcăm utilizarea în conținutul articolului dat a unor termeni ce contravin prevederilor/termenilor aplicați de legislația națională în vigoare – „*instituții de învățământ nestatale*”, „*instituții de învățământ nestatale (obștești)*”, „*instituții preșcolare non-guvernamental*”.

Prevederile articolului urmează fi expuse/formulate prin prisma normelor ce determină competențele autorităților administrației publice locale și ale Codului educației.

15. Aspirațiile privind „autoorganizarea”, „autoguvernarea” expuse în conținutul primelor articole din proiect se contrazic cu prevederilor **art.12** din proiect unde este prevăzut că organele executive ale Republicii Moldova „*asigură crearea*”, „*crează instituții*”, „*contribuie la elaborarea și asigură, prin contribuții financiare*”, „*finanțează*”, „*organizează*”, „*acordă asistență materială, juridică*”.

Proiectul de lege pune în sarcina autorităților executive ale Republicii Moldova un șir de competențe noi care urmează a fi coordonate cu autoritățile vizate.

16. La **art.13** termenii „*instituții nestatale (obștești)*”, „*instituții de învățământ nestatale (obștești)*” necesită a fi conformate la termenii utilizați de legislația în vigoare. Conform art.15 al Codului educației legislația admite existența instituțiilor de învățământ publice și private.

17. Cu referire la prevederile **art.14** reiterăm obiecțiile expuse la pct.15/III din prezentul aviz.

Tot aici remarcăm utilizarea în conținutul articolului dat a unor termeni ambigui, care ulterior pot admite interpretări abuzive - „*satisfacerea necesităților etnoculturale*”, „*acordă asistență*”, „*realizează alte activități*”.

Prevederile de la **art.14 lit. d)** contravin normelor art.5 din Legea nr.880-XII din 22 ianuarie 1992 privind Fondul Arhivistic al Republicii Moldova și prevederilor Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Serviciului de Stat de Arhivă, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acestuia.

În contextul celor expuse conchidem că, prevederile **art.14** necesită a fi ajustate la exigențele legislației în vigoare, iar norma de la **lit. d)** al articolului să fie exclusă din conținutul acestuia.

18. Întru respectarea exigențelor art.19 lit. e) din Legea nr.780/2001 termenul „*organele de autoadministrare locală*” de la **art.16** din proiect urmează a fi ajustat la termenii utilizați deja în Legea nr.436/2006.

19. Referindu-ne la prevederile **art.17** din proiect unde este prevăzut că „*Prezenta lege intră în vigoare la data publicării oficiale*” menționăm:

Conform art.76 din Constituție legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei.

La 29 octombrie 1998 Curtea Constituțională a adoptat *Hotărîrea nr.32 privind interpretarea art.76 din Constituție* și a stabilit că intrarea în vigoare a legii conform art.76 din Constituție semnifică:

a) legea adoptată în conformitate cu art.74 și promulgată în conformitate cu art.93 din Constituție urmează a fi publicată în mod obligatoriu în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova";

b) legea publicată în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova" intră în vigoare:

- la data publicării, inclusiv în cazurile când această dată nu este prevăzută expres în textul legii;

- la data prevăzută în textul ei, dar care nu poate precede data publicării legii;

c) legea nepublicată în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova" este inexistentă pînă la data publicării ei;

d) modul de intrare în vigoare a legii se referă atît la lege în întregime, cît și la părțile ei componente.

Prin urmare, propunem de a exclude **art.17** din conținutul proiectului dat.

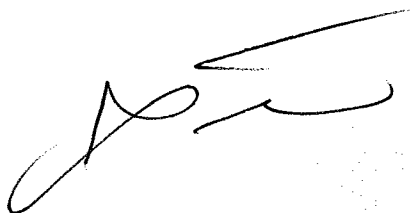
20. Conform art.58 din Regulamentul Parlamentului proiectele de acte legislative și propunerile legislative înaintate de deputați se remit Guvernului spre avizare.

Necesitatea avizării proiectului de către Guvern reiese și din faptul că realizarea proiectului va atrage cheltuieli suplimentare de la bugetul de stat, iar conform art.131 alin.(4) din Constituție orice propunere legislativă sau amendament care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare, pot fi adoptate numai după ce sînt acceptate de Guvern.

În contextul obiecțiilor expuse, remarcăm necesitatea revizuirii detaliate a textului proiectului de lege cu privire la statutul etnocultural al raionului Taraclia, întru ajustarea conținutului acestuia la exigențele normelor tehnicii legislative, evitarea dublării cadrului legal, precum și întru prevenirea dispersării normelor cu același conținut și/sau scop în acte legislative diferite.

În mod deosebit atragem atenția la sistematizarea și structura normelor actului legislativ, expusă cu încălcarea normelor tehnicii legislative, precum și a prevederilor art.33 din Legea nr.780/2001.

Totodată, proiectul necesită a fi redactat minuțios din punct de vedere a normelor gramaticale și exigențelor stabilite de art.19 din Legea menționată mai sus.

Ion CREANGĂ
Șef Direcție

ex: E. Geru
tel: 268-482